

RAPORT O TAŃCU WSPÓŁCZESNYM W POLSCE W LATACH 1989 - 2009

Za taniec współczesny wraz z tak zwanym teatrem tańca uważa się taką formę sztuki performatywnej, która różni się od teatru dramatycznego, teatru alternatywnego oraz wszelkich form sztuki komercyjnej. Wydaje się, że w ostatnich dwudziestu latach najważniejszym problemem, z jakim boryka się ta dziedzina sztuki, są braki w szeroko rozumianym zapleczu instytucjonalnym, które obejmuje nie tylko aspekty intelektualno-instytucjonalne, ale także aspekty edukacyjne i dokumentacyjno-archiwizacyjne.

Taniec współczesny – charakterystyka zjawiska

W końcu lat osiemdziesiątych taniec współczesny w Polsce charakteryzował się niezwykłą witalnością i różnorodnością, a rozwój swój zawdzięczał przede wszystkim inicjatywom środowiska tańca. Do ciekawych zjawisk poprzedniego okresu należały: parataneiczne eksperymenty w teatrze (Wyspiański, Kantor, Grotowski), powojenna działalność Henryka Tomaszewskiego i Wrocławskiego Teatru Pantomimy oraz spektakle Conrada Drzewieckiego i Polskiego Teatru Tańca (od 1988 roku pod dyrekcją Ewy Wycichowskiej). W latach osiemdziesiątych działał szereg instytucji promujących teatr, odbywały się też różne wydarzenia związane z tańcem współczesnym, między innymi międzynarodowe warsztaty tańca w Gdańsku „Dance of the World”.

Lata dziewięćdziesiąte to okres, w którym w całej Polsce powstają nowe grupy i zespoły tańca współczesnego – dzieje się tak w Trójmieście (na przykład Teatr Ekspresji W. Misiuro, Teatr Dada von Bzdulov), w Bytomiu (Śląski Teatr Tańca J. Łumiński), w Lublinie (Grupa Tańca Współczesnego Politechniki Lubelskiej i Lubelski Teatr Tańca Hanna Strzemiecka) i wielu innych miejscach w całej Polsce. Wraz ze wzrastającą liczbą artystów tworzą się sieci współpracy i wymiany artystycznej, w tym również współpracy zagranicznej, odbywają się liczne festiwale (Poznań, Bytom, Lublin, Warszawa, Gdańsk). Środowisko jest teraz administracyjnie i organizacyjnie niezależne. Pod względem artystycznym wiodącymi zespołami związanymi z tańcem współczesnym w kraju są Polski Teatr Tańca, Śląski Teatr Tańca oraz Gdański Teatr Tańca, Teatr Dada von Bzdulov i Lubelski Teatr Tańca.

Po 2000 roku nastąpił kolejny etap w rozwoju tańca współczesnego w Polsce. Powstał wtedy między innymi pierwszy profesjonalny portal internetowy poświęcony tańcowi współczesnemu www.wolnastrefa.pl, pojawiły się takie inicjatywy, jak Gdańska Korporacja Tańca, Fundacja Kino Tańca czy od niedawna organizowany Baltic Movement Contest. Do najmłodszych teatrów i grup tańca współczesnego należą między innymi warszawski Teatr Bretoncaffe, poznańskie Towarzystwo Gimnastyczne czy gdański Teatr Amareya. W tym okresie powstały także fundacje i instytucje inne niż teatry i grupy taneczne, na przykład

z inicjatywy prywatnej stworzono poznański program „Stary Browar/Nowy Taniec”.

Jeśli chodzi o obecny system nauczania tańca współczesnego, trzeba podkreślić, że nie jest on w pełni satysfakcjonujący. Braki te próbuje nadrobić działający od 2007 roku pierwszy wydział aktora teatru tańca przy krakowskiej PWST (obecnie oddział w Bytomiu). Tańcem współczesnym zaczęły również interesować się wydziały sztuk performatywnych instytucji akademickich.

Diagnoza obecnej sytuacji

Dynamiczny rozwój tańca współczesnego spowodował, że mimo trudności infrastrukturalnych, organizacyjnych i problemów finansowych w Polsce działa obecnie kilkadziesiąt teatrów tańca. Ponad trzydzieści z nich jest powszechnie rozpoznawanych przez krytyków i ludzi zainteresowanych tańcem, kilkanaście można uznać za zawodowe, a trzy teatry osiągnęły trwałe status instytucjonalny. Te ostatnie to: Polski Teatr Tańca-Balet Poznański, Śląski Teatr Tańca i Kielecki Teatr Tańca.

Pojawiają się nowe, ważne inicjatywy jak choćby działalność Starego Browaru, Polska Platforma Tańca, Fundacja Ciało/Umysł czy wprowadzenie egzaminu maturalnego z wiedzy o tańcu. Polskie szkolnictwo wyższe daje możliwość ukończenia w dziewięciu instytucjach studiów, przede wszystkim na kierunku animator i instruktor tańca. Akademie Muzyczne w Łodzi i Warszawie oraz PWST w Krakowie (oddział w Bytomiu), jako jedyne, oferują wykształcenie stricte artystyczne lub teoretyczne.

Wśród tancerzy dominuje model kształcenia warsztatowego, którego najnowszą odmianą jest Alternatywna Akademia Tańca w Starym Browarze w Poznaniu. Od 2005 roku odbywają się konferencje naukowe poświęcone tematyce tańca. Nadal jednak brakuje literatury fachowej i systematycznej archiwizacji, trudny jest także dostęp do istniejących archiwów. Wszystko to sprawia, że najistotniejszym postulatem, który wyznacza poziom dyskusji o tańcu współczesnym w kulturze polskiej, jest konieczność stworzenia odpowiedniego zaplecza instytucjonalno-intelektualnego.

Modele funkcjonowania instytucji związanych z tańcem w Europie

Zastanawiając się nad możliwościami stworzenia takiego zaplecza, warto przeanalizować modele funkcjonowania instytucji związanych z tańcem współczesnym w Europie i to, zarówno w państwach najlepiej rozwiniętych, jak i w krajach o podobnym do Polski potencjale polityczno-ekonomicznym.

Najstarszym i najbardziej rozbudowanym modelem instytucjonalnym tańca współczesnego jest model francuski, oparty na najważniejszych instytucjach państwowych takich, jak Opera Paryska i Narodowe Centrum Tańca oraz na sieci krajowych centrów choreograficznych, centrów rozwoju choreograficznego i współpracujących z nimi scen narodowych. Nauczanie tańca współczesnego odbywa się w kilku wyspecjalizowanych placówkach, ponadto stanowi ono część programów nauczania w konserwatoriach

muzyczno-tanecznych. System ten opiera się na ścisłej współpracy państwa z samorządami regionalnymi i departamentalnymi.

Systemy wspierania tańca współczesnego zostały także wypracowane w innych krajach rozwiniętych: Holandii, Szwecji, Wielkiej Brytanii oraz Niemczech, gdzie wprowadzono nowy plan „Tanzplan”, a także Szwajcarii z jej monoinstytucjonalnym systemem.

Jednak w młodszych i mniej rozwiniętych krajach Europy Środkowej i Wschodniej także funkcjonują instytucje wspierające taniec współczesny. Przykładem może być Rumunia, gdzie istnieje Narodowe Centrum Tańca stworzone na wzór podobnych instytucji francuskich. Podobne struktury działają również w Republice Czeskiej, Słowenii, Chorwacji, Estonii, Litwie i Serbii.

Wnioski i rekomendacje

Podsumowując, należy stwierdzić, że istnieje widoczny dysonans między potencjałem artystycznym i znaczeniem dorobku polskiego tańca współczesnego a niedostatkami na poziomie instytucjonalno-edukacyjnym i dokumentacyjno-archiwizacyjnym.

W tej sytuacji najlepszym rozwiązaniem jest utworzenie Instytutu Tańca, którego najważniejsze zadania, funkcje i obszary działania w dziedzinie kreacji, promocji i edukacji oraz archiwizacji zostaną wcześniej szczegółowo określone.